

Ἡ παραβολή Τελώνου καί Φαρισαίου (Γιαννακόπουλος Ἰωήλ Ἀρχιμανδρίτης)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Αὐτή ἔχει ὡς ἐξῆς: « Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τινὰς τοὺς πεπειθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην ». Ὑπῆρχον ἄνθρωποι, ἂν ὄχι οἱ Φαρισαῖοι ὁμόφρονες τῶν ὁμοίων, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦντες τὴν συνοδείαν τοῦ Ἰησοῦ εἶχον μεγάλην ιδέαν διὰ τὸν ἑαυτόν των, διὰ τὴν ἀρετὴν των, ἐθεώρουν τὸν Θεὸν ὀφειλέτην των καὶ περιεφρόνουν τοὺς ἄλλους ἁμαρτωλοὺς. Πρὸς αὐτούς ὁ Κύριος εἶπε τὴν παραβολὴν ταύτην. « Ἄνθρωποι δύο ἀνεβησαν » ἐκ τῆς κάτω πόλεως « εἰς τὸ ἱερόν » χῶρον τοῦ ναοῦ, ὅπου ἦτο τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων « προσεύξασθαι » νὰ προσευχηθῶσιν. « Ὁ εἷς » ἦτο « Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος Τελώνης ». Φαρισαῖοι ἦσαν οἱ θεωρούμενοι ὡς εὐλαβεῖς Ἑβραῖοι, οἱ ζηλωταὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Νόμου. Τελῶναι δέ ἦσαν οἱ εἰσπράκτορες τῶν δημοσίων φόρων, οἱ ὅποιοι ἠδίκουν τοὺς φορολογουμένους Ἑβραίους. Ἐπομένως ἔχομεν δύο τύπους ἀνθρώπων, τοὺς δικαίους καὶ ἁμαρτωλοὺς.

«Ὁ Φαρισαῖος σταθείς» ὁ Φαρισαῖος ὄρθιος «πρός ἑαυτόν» ἦτοι ἐνδομύχως, ἰδιωτικῶς οὐχί λειτουργικῶς «ταῦτα προσηύχετο. Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμί ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων» δέν εἶμαι ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἦτοι «ἄρπαγες, ἀδικοὶ, μοιχοὶ ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ Τελώνης • νηστεύω δὶς τοῦ Σαββάτου». Δὶς τοῦ Σαββάτου σημαίνει δὶς τῆς ἑβδομάδος. Οἱ Εβραῖοι ἐνήστευον Δευτέραν καὶ Πέμπτην ὄχι ὑπὸ τοῦ νόμου ὑποχρεούμενοι ,ἀλλὰ κάμνοντες ἔργον περισσευούσης ἀξιομισθίας. «Ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι» δίδω τό 1)10 κατὰ τόν νόμον εἰς τόν Ναόν, καί εἰς τὰ ἐλάχιστα, ὅπου ὁ νόμος δέν ἐπέβαλλε, συνεχίζει ὁ Φαρισαῖος. Δία τοῦτο ἐθεώρει τόν Θεόν ὀφειλέτην του !

« Ὁ δέ Τελώνης, μακρόθεν ἐστῶς » μακράν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὀλοκαυτωμάτων ἱστάμενος « οὐκ ἤθελε οὐδέ τούς ὀφθαλμούς εἰς τόν Οὐρανόν ἐπάραι » δέν ἐτόλμα οὐδέ τὰ μάτια του νά σηκώσῃ εἰς τόν Οὐρανόν «ἀλλ' ἔτυπεν εἰς τό στήθος του » ἐκτύπα τό στήθος του «λέγων ὁ Θεός ἰλάσθητί μοί τῷ ἁμαρτωλῷ» λυπήσουμε τόν ἁμαρτωλόν. Ὁ Κύριος προσθέτει: «Κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τόν οἶκον αὐτοῦ ἢ ἐκεῖνος ; » Κατήλθεν τοῦ Ναοῦ εἰς τόν οἶκόν του συγχωρημένος, ὠφελημένος ὁ Φαρισαῖος ἢ ὁ Τελώνης » Ἀσφαλῶς ὁ Τελώνης, διότι « πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν ταπεινωθήσεται, ὁ ταπεινῶν ἑαυτόν ὑψωθήσεται ». Ὁ ὑπερήφανος ταπεινώνεται, ὁ ταπεινός ὑψώνεται. Ὅποια ἀντίθεσις αὐτῶν! Ὁ μὲν Τελώνης μακράν, σκυμμένος, τύπτων τό στήθος αὐτοῦ, βραχύλογος καί συναισθανόμενος τό βάρος τοῦ κακοῦ του ζητεῖ χάριν, ὁ δέ Φαρισαῖος ὄρθιος καί καμαρωτός, ἔχων ἐγωϊσμόν καί κατάκρισιν, σκεπάζων διά τῆς εὐχαριστίας πρὸς τόν Θεόν τήν περιαυτολογίαν ζητεῖ ἀπό τόν Θεόν ὄχι χάριν, ἀλλὰ ὀφειλήν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν.

Θέμα : Ὑπερηφάνεια –Ταπείνωσις

Πᾶσα κακία εἶναι νόσος καί πᾶσα ἀρετή υἰεία. Ἡ μεγαλύτερα ὁμως νόσος εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια καί ἡ καλλιτέρα υἰεία εἶναι ἡ ταπείνωσις. Πρότυπα καί τῶν δύο

τούτων, νοσηρᾶς καί ὑγιοῦς τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως, εἶναι οἱ δύο τῆς παραβολῆς, Τελώνης καί Φαρισαῖος.

Τελῶναι ἔλεγοντο οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον ἐκ τοῦ Δημοσίου τήν ἄδειαν νά εἰσπράττουν τούς φόρους τῶν διοδίων ἀντί ὠρισμένης χρηματικῆς πρὸς τὸ Δημόσιον καταβολῆς. Δία νά δυνηθοῦν ὁμῶς νά ἐπαρκέσουν εἰς τήν καταβολήν τοῦ ποσοῦ καί πλουτίσουν αὐτοί οἱ ἴδιοι προέβαινον εἰς ἀυθαιρεσίας, κλοπᾶς, βαρεῖς φόρους. Ἐντεῦθεν αἱ ἀδικίαι καί ἡ συνταύτισις τοῦ Τελώνου μέ τόν Ἄμαρτωλόν. Ἴδού ὁ πρῶτος τύπος τῆς παραβολῆς. Φαρισαῖοι ἦσαν ἰδιαιτέρα μερίς λαϊκῶν καί κληρικῶν, οἱ ὅποιοι ὡς ἔργον τῶν εἶχον τήν πιστήν τήρησιν τοῦ Ἑβραϊκοῦ νόμου, ἦσαν οἱ ἰδιαιτέρως ζηλωταί. Καί ἡ λέξις Φαρισαῖος ἐκ τοῦ «Φαρέσ»=ἀποκεκομμένος ἐσήμαινε τόν ἀποκεκομμένον, ξεχωρισμένον τοῦ κόσμου τόν ἅγιον. Ἐκ τῶν δύο τούτων ὁ μὲν Φαρισαῖος ὑπερηφανεύεται διὰ τὰς ἀρετάς του, διὰ τήν τάξιν εἰς τήν ὁποίαν ἀνήκει καί ἐπομένως ἀποτελεῖ τήν νοσηρὰν κατάστασιν, ὁ δέ Τελώνης ἔχει συναίσθησιν τῶν ἁμαρτιῶν του καί ἀποτελεῖ τήν ὑγιᾶ κατάστασιν. Ἄς μελετήσωμεν τὰς δύο ταύτας νόσον καί ὑγείαν ἐκτενέστερον.

Α. \ ' Η Νόσος - Ὑπερηφάνεια. Ὁ Φαρισαῖος βλέπει τὰς ἰδικὰς του ἀρετάς καί τὰς κακίας τῶν ἄλλων. Καί διὰ τὰς ἀρετάς του λέγει: « Νηστεύω δὶς τοῦ Σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι ». Ἦτο ὀλόκληρος ἀπερροφημένος ἀπὸ τόν ἑαυτόν του. Τίποτ' ἄλλο δέν ἔβλεπε παρά μόνον τὸ εἶδωλον τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐάν ἔρριπτε βλέμμα εἰς τούς ἄλλους, ἔπραττε τοῦτο διὰ νά καταστήσῃ τὸ βάθρον τοῦ εἰδώλου του ὑψηλότερον ἐξευτελίζων τούς ἄλλους. Φαινομενικῶς εὐχαριστεῖ τόν Θεόν, κατὰ βάθος συγχαίρει ἑαυτόν, διότι εἶναι ὁ μόνος καλός. Οἰκτίρει τόν Θεόν, διότι δέν ἔχει πιστούς δούλους, ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι οἶους περιγράφει. Δέν ζητεῖ τίποτε ἀπὸ τόν Θεόν, εἶναι αὐτάρκης. Νηστεύει δὶς τῆς ἐβδομάδος καί ἀποδεκατεῖ καί τὰ ἐλάχιστα. Κάμνει ἔργα περισσευούσης ἀξιομισθίας. Ἔχει τόν Θεόν ὀφειλέτην του ! Ἔπρεπε νά προσευχηθῆ ὑπὲρ τῶν κακῶν ἀνθρώπων καί τοῦ Τελώνου, ἵνα μετανοή-σωσι. Τούναντίον! Περιφρονεῖ! Δία δέ τὰς κακίας τῶν ἄλλων: λέγει οὐκ εἰμί ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρπαξ, κλέπτῃς κ.λ.π καί ὡς οὗτος ὁ Τελώνης. Ὁ Φαρισαῖος δέν βλέπει τὰ καλά τῶν ἄλλων καί τὰς ἰδικὰς του ἐλλείψεις. Ὅμιλεῖ περὶ ἁμαρτωλοῦ Τελώνου καί τόν καταδικάζει, καθ' ἣν στιγμὴν ἀθλώνεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λόγῳ μετανοίας. Ὑπερυψώνει τόν ἑαυτόν τοῦ τήν στιγμὴν, καθ' ἣν κατακρίνεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Καί ἡμεῖς ὑπερηφανευόμεθα, διότι βλέπομεν τὰς κακίας τῶν ἄλλων καί τὰς ἰδικὰς μας ἀρετάς, δέν βλέπομεν δέ τὰ καλά τῶν ἄλλων καί τὰς ἰδικὰς μας ἐλλείψεις. Μάλιστα ! Ὁ Α κύριος, ἡ Α κυρία ἔχουν πλοῦτον ὑλικόν, πλοῦτον πνευματικόν, ὄνομα σημαῖνον, εἶναι ἐμφανίσιμοι κατὰ τήν μορφήν καί τὸ σῶμα, ἔχουν φυσικά ταλέντα φωνῆς, ὁμιλίας, ἐνῶ ἄλλοι εἶναι πτωχοί, ἀμόρφωτοι, ἄσημοι, μὴ

έμφανίσιμοι, άνευ ταλέντων. Συγκρίνοντας τώρα οί πρώτοι τά χαρίσματα των πρός τάς έλλείψεις τών άλλων καυχώνται λέγοντες ένδομύχως και έκφώνως : « Ούκ είμί ώσπερ οί λοιποί τών ανθρώπων » πτωχός, άσημος, μή έμφανίσιμος, κακόφωνος, κακόμιλος;

Αυτό είναι νόσος, διότι τά φυσικά αυτά ταλέντα είναι δώρα ξένα, του Θεού, διά τά όποια ούδόλως έκοπίασες. Έπομένως διατί καυχᾶσαι; Ο Άποστ. Παύλος λέγει: « τί έχεις ό ούκ έλαβες ; ει και έλαβες, τί καυχᾶσαι ως μή λαβών; » ό,τι έχεις είναι του Θεού. Διατί καυχᾶσαι, ως εάν ό,τι έχεις δέν τό έλαβες από τον Θεόν ; Η τοιαύτη καύχησις είναι ιδιοποιήσις ξένων αξιών, είναι κλοπή. Πλήν αυτού τά φυσικά αυτά ταλέντα εις πόσους δέν έγιναν τάφος ; Η ώραία φωνή και μορφή, τό πολύ χρήμα πόσους δέν ώδήγησαν λόγω κακής χρήσεως εις την καταστροφήν; Καυχᾶσαι λοιπόν διά πράγματα, τά όποια είναι δυνατόν να σου γίνουν τάφος;

Άλλοι όμως καυχώνται δι' εκείνα τά όποια απέκτησαν διά τής έπιμελείας των. Ήσο πτωχό παιδί και διά τής έπιμελείας σου άνεπτύχθης, κατέλαβες κοινωνικήν θέσιν. Ήσο κόρη άσημάντου οικογενείας και διά τής άρετής σου, καλωσύνης σου, έγινες σύζυγος, σύντροφος ενός κατέχοντος καλήν κοινωνικήν θέσιν. Ύπερηφανεύεσαι διά τουτο ; Άγνοείς όμως, ότι εις την ανάδειξίν σου συνετέλεσαν πλήν τής θελήσεώς σου και άλλοι παράγοντες ήτοι οί γονεΐς, οί διδάσκαλοι, οί φίλοι, οί Πνευματικοί, κατ' έξοχήν δέ ό Θεός ; Σέ έβοήθησαν δέ οί γονεΐς μέ την τροφήν, οί διδάσκαλοι μέ την διδασκαλίαν, οί φίλοι μέ την νουθεσίαν, οί πνευματικοί μέ την στοργήν. Άλλα, εάν τόσοι άλλοι παράγοντες συνετέλεσαν, ώστε να διορθώνης τάς έλλείψεις σου, είναι δίκαιον μή βλέπων τάς καλωσύνας τών άλλων και τάς έλλείψεις σου, τάς όποίας εκείνοι σου διώρθωσαν, να καυχᾶσαι διά την ανάδειξίν σου ως έπιτελέσας έργον αποκλειστικώς ιδικόν σου ;

Άλλοι καυχώνται δι' άρετάς τάς όποίας δέν έχουν. Αυτοί όμοιάζουν σαν τον άρχαϊον παράφρονα Θράσυλλον, ό όποϊος περιπατών εις την παραλίαν του Πειραιώς έλεγεν, ότι όλα τά πλοία είναι ιδικά του. Ύπάρχουν άνθρωποι, οί όποιοι καυχώνται διά άρετάς γονέων και προγόνων. Ποσάκις δέ αυτοί οί όποιοι καυχώνται διά χαρίσματα ξένα, όμοιάζουν μέ τά μικρά παιδιά, τά όποια βάζουν τά παπούτσια, ένδύματα, καπέλλα τών πατέρων των, διά να φανοϋν μεγάλοι, αλλά γίνονται γελοίοι !

Άν είναι κακόν να ύπερηφανεύεται τις διά τά φυσικά και έπίκτητα άγαθά και διά ξένας άρετάς, φαντασθήτε πόσον άποτρόπαιον και βρωμερόν είναι να καυχᾶται τις διά τάς κακίας του ! Κατώρθωσε ό Α να άπατήση, ή Α να άπατηθῆ. Αντί να έντραποϋν, καυχώνται ! Έπέτυχε τις να κερδοσκοπήση, να πή τον ιδρωτα του πτωχοϋ. Καυχᾶται, διότι έθεωρήθη έξυπνος, καταφερτζής, ένω οί άλλοι κουτοί, άνόητοι. Καυχᾶται ό πατέρας, διότι τό παιδί του γνωρίζει να συνδυάζη τό ψέμμα

κατ' αὐτόν τόν τρόπον, ὥστε νά τό παρουσιάζη ὡς ἀλήθειαν. Καυχώμενοι καί χαίροντες πατήρ καί υἱός ὁμοιάζουν σάν τά σαλιγκάρια, τά ὁποῖα, ἐν ᾧ ψήνονται, τραγουδοῦν. Ψήσιμο ἢ καύχησης, τραγούδι ἢ χαρά διά τήν καταστρεπτικήν καύχησην. Γενικῶς εἰπεῖν ὁ ἐγώισμός δηλητηριάζει τάς σχέσεις μας, ὥστε νά εἴμεθα πρός τούς ἀνωτέρους κόλακες, εἰς τούς ἴσους ζηλότυποι, εἰς τούς ὑποδεεστέρους τύραννοι καί ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος « κύνες τοῖς κρατοῦσι, λέοντες τοῖς ἀδυνατοῖς ». Ἴδού ἡ νόσος !

Β.Ἵ' θεραπεία Ἡ ταπεινώσις. Αὐτή συνίσταται εἰς τό νά βλέπωμεν τάς ἰδικάς μας ἐλλείψεις καί τάς ἀρετάς τῶν ἄλλων. Νά μή βλέπωμεν δέ τάς ἀρετάς μας καί τάς ἐλλείψεις τῶν ἄλλων. Καί ἰδού. Ὁ Τελώνης ἔχει βαθεῖαν συναίσθησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Δείγματα τῆς βαθείας συναισθήσεως εἶναι ἡ στάσις του, ἡ θέσις του, ἡ ὁμιλία του. Ἡ θέσις του « μακρόθεν ἐστῶς ». Ἡ στάσις του « οὐκ ἠθελε τούς ὀφθαλμούς ἄραι » ἔτυπε τό στήθος του. Ἡ ὁμιλία του « ἰλάσθητί μοί τῷ ἁμαρτωλῷ ». Ψυχολογικῶς ὁ Τελώνης δέν ἔβλεπε τήν ὥραν αὐτήν καμμίαν ἀρετήν του, οὔτε κακίας τῶν ἄλλων. Ἦτο βυθισμένος εἰς τό ἁμαρτωλόν βάθος του. Δέν ἀγανακτεῖ, διότι ἀκούει τόν Φαρισαῖον νά περιφρονῇ αὐτόν. Ταπεινώνεται περισσότερο. Οὗτος εἶχε βίον ἁμαρτωλόν καί λόγια προσευχῆς ταπεινόφρονα. Τά λόγια του, ἐξήλειψαν τά πονηρά ἔργα του. Ὁ Φαρισαῖος εἶχε βίον δίκαιον. Λόγια ὁμως προσευχῆς ὑπερήφανα. Τά λόγια του κατέστρεψαν τά δίκαια ἔργα του !

Πρέπει καί ἡμεῖς νά βλέπωμεν τάς ἐλλείψεις μας. Ὅσονδήποτε προνομιούχοι κι' ἂν εἴμεθα, δέν εἴμεθα ἀκηλίδωτοι, ἀνφελοί, ἀναμάρτητοι. Ἄν δέν εἴμεθα φονεῖς, θά εἴμεθα θυμώδεις, ὥστε νά εἴμεθα ὑπεύθυνοι, ἂν ὄχι εἰς τόν καρπόν, εἰς τήν ρίζαν ὁμως τοῦ κακοῦ. Ἄν δέν εἴμεθα ἀσελγεῖς, θά ἔχωμεν ἐπιθυμίας ἀκαθάρτους, αἱ ὁποῖαι, ἂν δέν μολύνουν τά σώματα, μολύνουν τάς ψυχάς. Ἄν δέν κατεστρέψαμεν ἄλλους ἰδίαις χερσί, χαιρόμεθα ὁμως διά τό κακόν τοῦ ἄλλου. Δέν εἴμεθα δηλαδή κακοποιοί, εἴμεθα ὁμως ἐνίοτε χαιρέκακοι. Ὅσα σδήποτε ἐπιτυχίας καί ἂν ἔχωμεν εἰς τήν ζωήν, εἰς πόσας ὁμως ἀποτυχίας δέν ὑπεπέσαμεν! Ὁ στρατηγός Τυρρένας εἶχε πολλᾶς νίκας καταγάγη. Ἄπαξ ὁμως ἠττήθη ἐν Μαριανδάλῃ; . Διά τοῦτο, ὁσάκις ἐπηνεῖτο διά τάς πολλὰς του νίκας, ἀπήντα : Λησμονεῖτε, ὅτι κἀποτε ἠττήθη ἐν Μαριανδάλῃ; Ὁ βλέπων τάς ἐλλείψεις του ἔχει ἐλπίδας προόδου. Ὁ δέ μή βλέπων ταύτας μένει στάσιμος.

Ὡς πρός τάς ἀρετάς μας πρέπει νά σκεπτώμεθα τά ἐξῆς : Πόσον ὀλίγοι εἶναι συγκρινόμενοι μέ ἀρετάς ἄλλων ἀνωτέρων μας ! Πόσαι ἐξ αὐτῶν εἶναι δωρεαί θεῖαι ! Διά πόσας ἐξ αὐτῶν δέν ἐκοπίασαν ἄλλοι ! Ἡ προσκόλλησις εἰς τήν μαγικήν θεωρίαν των δέν ἀφαιρεῖ τήν ἐλπίδα τῆς προόδου; Ὡστε κατά τόν Ἀπόστολον Παῦλον « τοῖς μέν ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι τοῖς δέ ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενοι ». Δέν πρέπει δηλαδή νά βλέπωμεν ποίας ἀρετάς κατωρθώσαμεν, ἀλλά ποίας

ὕπολείπεται νά πράξωμεν. Καί ἄν ἔχωμεν τί καλόν, ἄς λέγωμεν τό τοῦ Παύλου « Χάριτι θεοῦ εἶμι, ὃ εἶμι». Ἔγω « δέ ἔκτρωμα καί οὐκ ἄνθρωπος ». Ἄφοῦ αὐτά τά λέγει ἕνα σκεῦος ἐκλογῆς, ἡμεῖς τί εἴμεθα, τί δυνάμεθα νά εἴπωμεν ; Οὔτε αἱ ἐλλείψεις τῶν ἄλλων πρέπει νά μᾶς δίδωσι τροφήν ἐγωῖσμοῦ διά τόν ἐξῆς λόγον• Ἄν εὕρισκώμεθα καί ἡμεῖς ὑπό τάς περιστάσεις, ὑπό τάς ὁποίας εὐρέθη ὁ ἁμαρτήσας, γνωρίζομεν, ὅτι δέν θά εἶχομεν ὑποπέσει εἰς μεγαλύτερον βαθμόν πτώσεως ; Συμπαθητικούς, περιφόβους αἱ πτώσεις τῶν ἄλλων πρέπει νά μᾶς κάμνουν καί ὄχι ὑπερηφάνους !

Ὡς ὑλικόν ταπεινώσεως εἶναι καί ἡ ματαιότης τοῦ κόσμου. Παράδειγμα τούτου εἶναι ὁ σοφός Διογένης. Ἡμέραν τινά, ὁ Διογένης εὕρισκετο εἰς τήν ὀστεοθήκην τοῦ νεκροταφείου καί ἔψαχνε νά εὕρῃ μερικά κόκκαλα. Κατά τήν στιγμήν αὐτήν διήρχετο ἐκεῖθεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Τί κάνεις αὐτοῦ ; ἠρώτησε τόν Διογένη. Ὁ Διογένης ἀπαντᾷ : Ψάχνω νά εὕρω τήν κεφαλὴν τοῦ πατρός σου καί τοῦ πατρός μου, ἀλλά δέν δύναμαι. Ἐπομένως οὐδεμία διαφορά ὑπάρχει μεταξύ τοῦ πατρός τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ Φιλίππου, καί τοῦ ἀσήμου πατρός τοῦ Διογένους. Ἴδού ἡ νόσος τῆς ὑπερηφάνειας, ἴδού καί ἡ ὑγεία τῆς ταπεινώσεως.

Πηγή: agiazoni.gr